No: 1789 – Mahreç İşareti

LAPTA HESAP İŞİ

Tescil Ettiren

KIBRIS TÜRK GİRİŞİMCİ KADINLAR DERNEĞİ (GİKAD)

Bu coğrafi işaret, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında 02.09.2024 tarihinden itibaren korunmak üzere 11.11.2025 tarihinde tescil edilmiştir.

Tescil No	**:** 1789
Tescil Tarihi	**:** 11.11.2025
Başvuru No	**:** C2024/000235
Başvuru Tarihi	**:** 02.09.2024
Coğrafi İşaretin Adı	**:** Lapta Hesap İşi
Ürün / Ürün Grubu	**:** El işlemesi / Halılar, kilimler ve dokumalar dışında kalan el sanatı ürünleri
Coğrafi İşaretin Türü	**:** Mahreç işareti
Tescil Ettiren	**:** Kıbrıs Türk Girişimci Kadınlar Derneği (GİKAD)
Tescil Ettirenin Adresi	**:** ACAPULCO Resort Convention SPA Hotel Çatalköy Girne KKTC
Coğrafi Sınır	**:** Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
Kullanım Biçimi	**:** Lapta Hesap İşi ibareli aşağıda verilen logo ve mahreç işareti amblemi, ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde yer alır. Ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde kullanılamadığında, Lapta Hesap İşi ibareli logo ve mahreç işareti amblemi, işletmede kolayca görülecek şekilde bulundurulur. Ürün şeffaf ambalaj ile piyasaya sunulur. Şeffaf ambalaj üzerine aşağıda verilen logoyu içeren kâğıt bant yapıştırılır.

Ürünün Tanımı ve Ayırt Edici Özellikleri:

Lapta Hesap İşi; kasnak üzerine gerilen idare, bürümcük, ipek, keten gibi dokuma iplikleri sayılabilen kumaşlar üzerine renkli iplikler ile sayılarak yapılan bir el işidir. Üzerinde yaygın olarak hayvan, çiçek, tarak ve yıldız motifleri kullanılır. Nakışların geleneksel rengi bordo, kırmızı, pembe ile mavi ve yeşilin tonlarıdır. Motiflerin kenarları ise çoğunlukla siyah veya kahverengi olarak işlenirken bazen dolgu renginin koyu tonu ile de çalışılır. Yaygın olarak masa örtüsü, yatak örtüsü, perde gibi ev tekstili ürünleri ile bluz, elbise, ceket gibi hazır giyim ürünlerinde kullanılır. İşlenen nakışın boyutu, işlendiği ürünün boyutuna göre ayarlanır. Masa örtüsü, yatak örtüsü ve perdelerde büyük motifler kullanılırken, hazır giyim ürünlerinde daha küçük ve ince motifler kullanılır. Motiflerin, atkı ve çözgü iplikleri sayılabilen kumaşlar üzerinde telleri sayılarak işlenmesi tekniği nedeniyle hesap işi olarak adlandırılır.

Lapta Hesap İşinin özellikleri aşağıdaki gibidir.

Kumaş özelliği: Dokuma iplikleri sayılabilen, atkı ve çözgü iplikleri eşit kalınlıkta olan kumaşlardır. İdare, bürümcük, ipek, keten vb. dokuması sayılabilen kalitesi yüksek kumaşlar olması önemlidir.

İplik özelliği: Nakışlarında muline iplik (bitkisel liflerden üretilen iplik türü) kullanılır. Tasarıma göre güncel, ulaşılabilir, ekonomik ve renk kalitesi olan iplikler de kullanılabilir. İpliklerin kaliteli olması ve boya çıkarmaması önem taşır. Motiflerde Lapta Hesap İşine özel olarak belirlenen geleneksel renkler (bordo, kırmızı, pembe ile mavi ve yeşilin tonları) kullanılır. Lapta Hesap İşinin sürdürülebilir olması ve farklı objeler üzerinde kullanılması dolayısıyla farklı renk tonlarının kullanımı da mümkündür. İplik kalınlığı, seçilen kumaşın kalınlığı dikkate alınarak iki tel, üç tel veya daha fazla olacak şekilde belirlenir.

İşleme özelliği: Nakış işlemesine motif seçimiyle başlanır. Motif belirlendikten sonra desenin kumaşa geçirilmesi, sayılarak desen aktarma tekniği ile gerçekleştirilir. Bu teknikte motif, kareli kâğıda çizilerek hazırlanır ve çizim takip edilerek iğne ve iplikle kumaşa aktarılır. Seçilen motifin ve kumaşın orta işaretleri beyaz iplikle alınır. Ardından desen sınırları siyah veya kahverengi muline iplik kullanılarak kalemle çizilmiş gibi elde makine dikişi tekniğiyle işlenir. Bu işleme karartma adı da verilir. İşlem iki veya üç tel üzerine çalışılmakla birlikte, motifin büyütülmesi istenirse dört ya da beş tel üzerinden de tercihe bağlı olarak işlenebilir.

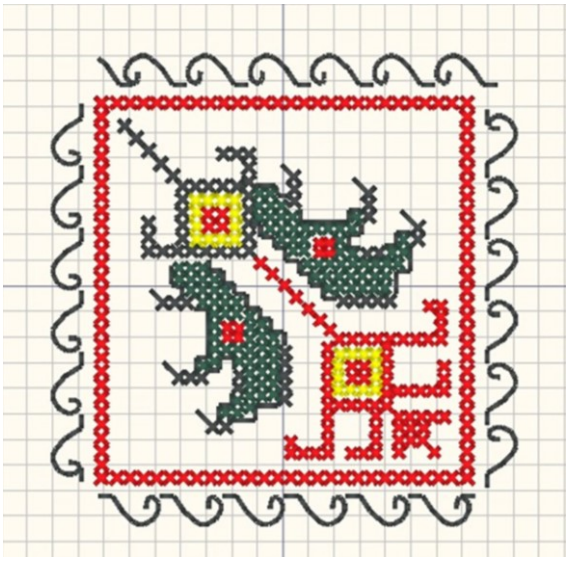
Motifin kumaşa aktarılmasından sonra ikinci aşama olarak renklendirmeye geçilir. Bu aşamada geleneksel olarak bordo, kırmızı, pembe ile mavi ve yeşilin tonları veya modernize olarak seçilen renkte muline iplik kullanılır. İki tel ya da üç tel sayılarak kanaviçe tekniği (çapraz nakış tekniği) ile renkli işleme yapılır. Kanaviçe, motifin özelliklerine göre iki farklı teknik uygulanarak yapılır.

Son aşamada, elde makine dikişi tekniği ile nakış kenarlarına sınır işlenir. Sınır işlemesi, motifin dört kenarını çevreleyen ve su olarak adlandırılan kenar işlemesi olup, tüm motiflerin etrafına uygulanarak işleme tamamlanır. Su, çapraz ve elde makine dikişi teknikleri kullanılarak yapılan bir kenar işlemesidir. İşleme tamamlandıktan sonra, ürünün türüne göre kenar temizleme teknikleri uygulanır. Bu temizleme tekniklerinde çoğunlukla oya işlemesi ile süsleme tercih edilir. İğne, mekik veya tığ gibi araçlarla; ipek, pamuk ya da sentetik ipliklerle yapılan oya işlemesi, gerektiğinde pul ve boncuk gibi malzemelerle zenginleştirilen, süsleme amaçlı bir el sanatıdır. Bu adımlarla Lapta Hesap İşi son halini alır.

Motif özelliği: Nakışlarda seçilen örnekler hayvan, çiçek, tarak ve yıldız motifleri ile işlenir. Örneklerin ayırt edilebilmesi için motifler kazlı, bardacıklar, kutulu desen, cevizli, cezarlı, kirazlı, yıldızlı, büyük kazlı, üzümlü, onluklu, yasemin, tarak, mekik, lokumlu, başak deseni, yapraklı, kartallar, örümcek, kuşlu desenler, tavşancıklar olarak standart şekilde isimlendirilmiştir. Bununla birlikte günümüzde Lapta Hesap İşinin farklı objelere işlenmesiyle, mevcut desen ve teknikler kullanılarak farklı desenler oluşturulmakta olup mevcut teknik kullanıldığı için bu kabul edilebilir bir durumdur.

Şekil 1. Lapta Hesap İşinde sık kullanılan motiflerden kutulu motifi

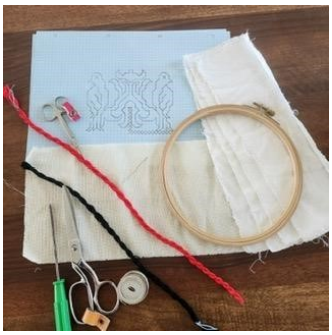

Şekil 2. Lapta Hesap İşinde sık kullanılan motiflerden buğday motifi

Varlığı 1900'lü yılların başına dayanan Lapta Hesap İşi, üretim tekniği ve çoğunlukla Kıbrıslı Türk kadınlar tarafından benimsenmiş olması nedeniyle Kıbrıs Türk halk kültürü simgeleri arasında kendine özgü, farklı bir yere sahiptir. 1930'lu yılların başında Lapta İlkokulu'na atanan Lefkoşalı Fikriye Hussein Ahmet isimli Kıbrıslı Türk bir öğretmen tarafından tel üstüne gerilerek uygulanan bu nakış, zaman içinde kız öğrencilere ve ev hanımlarına öğretilmiştir. Fikriye Hanım'ın öğrettiği bu işleme tekniği, zamanla Lapta köyündeki kadınlar tarafından benimsenmiş, bölge halkı tarafından geliştirilerek özgün bir el sanatı haline getirilmiştir. Günümüzde, geleneksel işleme şekline bağlı kalınarak başta Lapta bölgesi olmak üzere birçok farklı bölgede işlenmeye devam eden Lapta Hesap İşi, Kıbrıs Türk kültürünün bir mirası olarak varlığını sürdürür. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde uzun bir geçmişe sahip olan Lapta Hesap İşi, coğrafi sınırın kültür ve tarihinde önemli yere sahiptir. Üretimi ustalık beceresi gerektirir. Bu sebeplerle coğrafi sınır ile ün bağı bulunur.

Üretim Metodu:

Kullanılan araç ve gereçler: Lapta Hesap İşi herhangi bir teknolojik araç ve gereç kullanılmadan, sadece kasnak, iğne, orta işaretini almakta kullanılan beyaz iplik, mezura veya cetvel, makas, kasnağı sıkıştırmakta kullanılan tornavida, kareli kâğıda çizilmiş desen ile tamamen el marifeti ile yapılır.

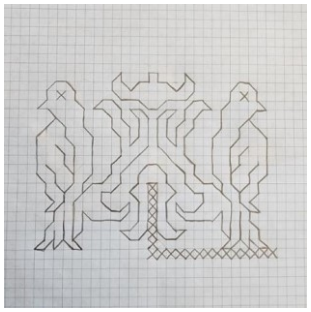
Şekil 3. Lapta Hesap İşi üretiminde kullanılan araç ve gereçler

Malzemenin kasnağa gerilmesi: Nakışın düzgün ve süratli bir şekilde işlenmesi amacıyla kumaşı germek için kasnak kullanılır. İşlenecek kumaşın gergin durmasını sağlar. Kumaşın zarar görmemesi için kasnak çemberlerinin pürüzsüz ve cilalı olmasına dikkat edilir, işlenecek kumaşa kasnak temas etmemesi için kasnak bezi kullanılır. Lapta Hesap İşi işlenirken her iki el de kullanılır. Bir el kasnağa gerilmiş kumaşın üstünde diğer el ise altında iğnenin batırılacağı yerde çalışır. Yapılacak nakışın motifine göre iğnenin ucu batırılıp, iğnenin arka tarafından adımın yapılacağı yerden çıkarılır.

Şekil 4. Malzemenin kasnağa gerilmesi ve nakış başlangıcı

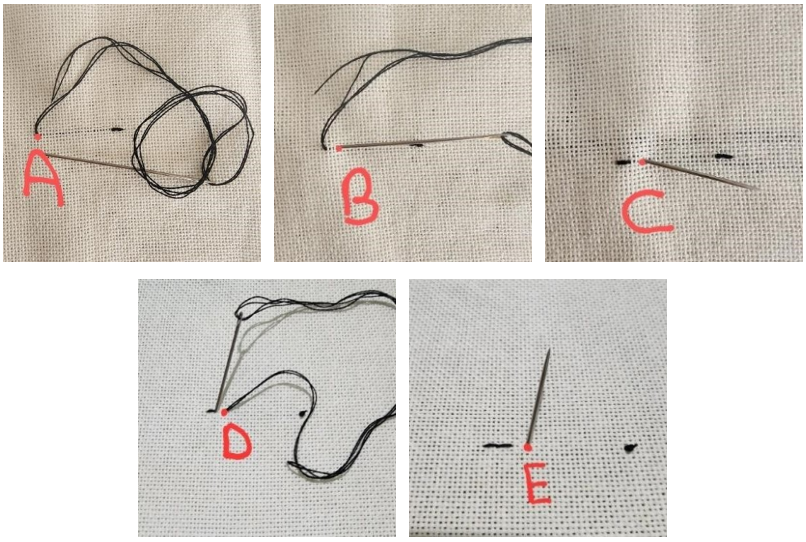
Karartma işlemi ile motifin kumaşa aktarılması: Nakış işleme aşamalarına motif seçimiyle başlanır. Motifi kumaşa aktarma yöntemi olarak sayılarak desen geçirme tekniği uygulanır. Bu teknikte motif kareli kâğıda çizilir ve çizim takip edilerek iğne ve iplikle kumaşa aktarılır.

Şekil 5. Kâğıda çizili motif örneği

Seçilen motiflerin dış sınırları ile tasarımın ve kumaşın merkez noktaları beyaz iplikle belirlenir. İşlemeye motifin ortasından başlanarak siyah ya da kahverengi muline iplikle çalışılır. Bu işleme “karartma” adı verilir. Elde makine dikişi tekniğiyle işlenir.

Tablo 1. Elde makine dikişi çalışmasının aşamaları

Desen üzerinde makine dikişine başlanacak yer tespit edilir. İğne (A) noktasından çıkarılır. Kumaşın yüzeyinden üç iplik sayarak (B) noktasına batırılır. Kumaşın tersinden üç iplik sağa sayarak C noktasından kumaş yüzeyine çıkarılır. (C) noktasından (B) noktasına batırılır. (B) noktasından sağa 6 iplik sayarak (D) noktasından çıkarılır. (D) noktasından geri (C) noktasına batırılır. Sola 6 iplik sayarak (E) noktasından çıkarılır. Aynı işlemler tekrarlanarak elde makine dikişi oluşturulur. İşlem bitiminde iplik arkadan yürüterek tutturulur.

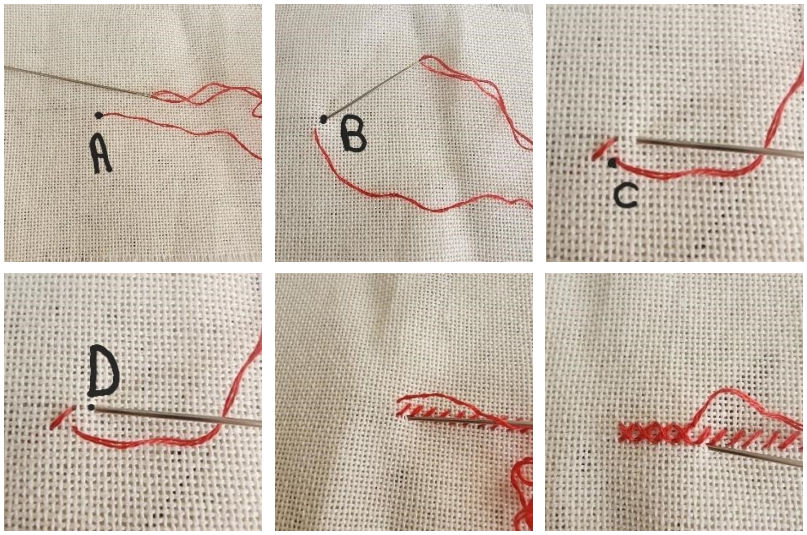
Karartma yapılırken, dikiş ileri-geri, yatay-dikey ve çapraz yönde işlenir. İşlemeye başlamadan önce, ürünün türü ve boyutu dikkate alınarak kaç telden ve kaç iplik birden kullanılarak çalışılacağı belirlenir. Genellikle iki tel üzerine iki kat iplikle çalışma tercih edilir. Her dikişte kumaştan iki tel alınır, ancak motif büyütülmek istenirse üç, dört ya da beş tel de tercih edilebilir. Bu tür büyütme işlemi yaygın bir uygulama değildir. Her dikiş iki tel üzerine yapılır. Yatay-dikey ve çapraz yönde iki tel alınır. Hatasız bir şekilde nakışın işlenmesi önem taşır. Hata düzeltilmediği takdirde arka planın doldurulmasında sorun yaşanabilir. Bu da işlemenin tasarımını olumsuz yönde etkileyerek orijinalliğini kaybettirebilir. Tüm dış sınır/kenar çizgileri işlenerek karartma işlemi tamamlanır.

Şekil 6. Tamamlanmış karartma işlemi

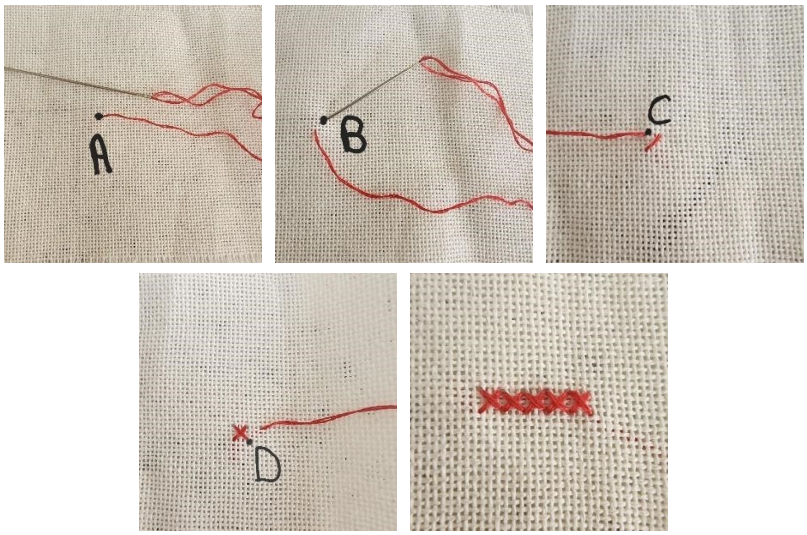
Renklendirme işlemi: Lapta Hesap İşinde motifin kumaşa aktarılmasından sonra motifin içine veya dışına, seçilen renkteki ipliklerle iki veya üç tel sayılarak kanaviçe tekniği (çapraz nakış tekniği) ile renk dolgusu işlenir. Kanaviçe, kumaş üzerine renkli ipliklerle çarpı şeklinde yapılan bir işleme tekniğidir. Motifin özelliklerine göre iki farklı teknik uygulanarak yapılır. Bir nakışta bütün çaprazlar ya yatay ya da dikey olmak üzere aynı yönde ilerler. Üstteki çapraz nakışın üst teli ile aynı hizada devam eder. Dolgu işlemine genellikle en alt sıradan başlanır ve motifin sonuna kadar devam edilir. İşlem tamamlandığında bir üst sıraya geçilir ve dolgu işlemi bu şekilde sürdürülür. Çoğunlukla, motiflerin arka planı tamamen doldurulmakla birlikte, özellikle çiçek motiflerinin içi renklendirilerek doldurulması tercih edilir. Nakışta düğüm kullanılmaz. Bitmiş bir motifin arka yüzü incelendiğinde, hiçbir düğüm görülmez.

Tablo 2. Çapraz nakış tekniği aşamaları (Birinci teknik)

İğne (A) noktasından çıkarılır. Kumaşın yüzeyinden üç iplik sağa ve üç iplik yukarıya sayarak (B) noktasından batırılır. (B) noktasında kumaşın tersinden üç iplik aşağıya sayarak (C) noktasından çıkarılır. (C) noktasından kumaşın yüzeyinden üç iplik sağa ve üç iplik yukarıya sayarak (D) noktasına batırılır. Bu işlem motifin sonuna kadar tüm sıra boyunca tekrarlanır. Son noktadan geriye doğru aynı işlemi tekrarlayarak "XXX" tamamlanır. İşlemede çaprazın üstte kalan ipliğin hep aynı yönde olmasına dikkat edilir.

Tablo 3. Çapraz nakış tekniği aşamaları (İkinci teknik)

İğne (A) noktasından çıkarılır. Kumaşın yüzeyinden üç iplik sağa ve üç iplik yukarıya sayarak (B) noktasından batırılır. (B) noktasında kumaşın tersinden üç iplik sola sayarak (C) noktasından çıkarılır. (A) noktasından üç iplik sağa sayıp (D) noktasına batırılarak "X" tamamlanır. X tekrarı ile motif tamamlanır.

Şekil 7. Renklendirme işlemi yapılan motifin önü ve arkası

Tamamlanmış motife su deseninin uygulanması: Renklendirme işlemi tamamlandıktan sonra, son işlem olarak düz iğne tekniği ile sınır işlenir. Sınır işlemesi, su olarak adlandırılan ve motifin etrafını çevreleyen kıvrık süslemelerden oluşan bir kenar işlemidir. Bu işlem, motifin dört kenarına uygulanarak tamamlanır. Su, çapraz ve elde makine dikişi teknikleri ile yapılan kenar işlemesidir. İşleme tamamlandıktan sonra, ürünün türüne göre kenar temizleme teknikleri uygulanır. Bu temizleme tekniklerinde çoğunlukla oya işlemesi ile süsleme tercih edilir. İğne, mekik veya tığ gibi araçlarla; ipek, pamuk ya da sentetik ipliklerle yapılan oya işlemesi, gerektiğinde pul ve boncuk gibi malzemelerle zenginleştirilen, süsleme amaçlı bir el sanatıdır. Bu adımlarla Lapta Hesap İşi son halini alır. Nakış ve kenar işlemi tamamlandıktan sonra ürün dikkatlice ütülenerek üretim tamamlanır. Ürün şeffaf ambalaj ile piyasaya sunulur.

Coğrafi Sınır İçerisinde Gerçekleşmesi Gereken Üretim, İşleme ve Diğer İşlemler:

Lapta Hesap İşi, coğrafi sınırda köklü bir geçmişe sahiptir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin kültür ve tarihinde önemli yere sahiptir. Üretimi ustalık beceresi gerektirir. Bu sebeplerle coğrafi sınır ile ün bağı bulunan Lapta Hesap İşinin tüm üretim aşamaları, coğrafi sınırda gerçekleşir.

Denetleme:

Denetimler; Kıbrıs Türk Girişimci Kadınlar Derneği koordinatörlüğünde, Kıbrıs Türk Girişimci Kadınlar Derneği, Lapta Belediyesi ile Lapta Kültür ve Dayanışma Derneğinden konuda uzman ikişer kişinin katılımı ile oluşan 6 kişilik denetim mercii tarafından gerçekleştirilir.

Denetimler, düzenli olarak yılda en az bir kere yapılır. Ayrıca şikâyet üzerine ve gerekli görülen hallerde her zaman yapılır. Denetim sırasında tespit edilen uygunsuzluklar ile alınması gerekli tedbirler, denetlenen kişi, kurum veya kuruluşa bildirilir.

Denetim mercii, aşağıdaki kriterlere bağlı olarak denetim faaliyetlerini gerçekleştirir.

- Özellikle kumaş ve iplik olmak üzere üretimde kullanılan malzemelerin uygunluğu.
- Özellikle işleme ve motif özelliği olmak üzere üretim metoduna uygunluk.
- Lapta Hesap İşi ibaresinin ve mahreç işareti ambleminin kullanımının uygunluğu.

Denetim mercii, kamu kuruluşlarından veya özel kuruluşlardan veya bunlarda görevli uzman gerçek veya tüzel kişilerden denetimin gerçekleştirilmesi sırasında faydalanabilir veya hizmet satın alabilir. Tescil ettiren, hakların korunmasında hukuki süreçleri yürütür.